

ИНФОРМАЦИЯ

по Правилника за прилагане на Закона за закрила при безработица и насърчаване на заетостта

В. Светославова
септември 1998 г.

1. Въведение

С ПМС N152/06.07.98 г. бе приет Правилника за прилагане на Закона за закрила при безработица и насърчаване на заетостта (ЗЗБНЗ).

Настоящият материал разглежда основните постановки, описани в този нормативен акт - отношенията между държавата и безработните лица, правата и задълженията на двете страни, регламентирани в ЗЗБНЗ и Правилника за неговото прилагане.

Финансирането и закрилата при безработица, както и насърчаването на заетостта, се извършва предимно чрез фонд "Професионална квалификация и безработица" (ПКБ). Бюджетът му е основен финансов план за набиране и разходване на паричните средства. Съставя се всяка календарна година по пълна бюджетна класификация, утвърждава се от Надзорния съвет, след съгласуване с министъра на финансите. Изпълнението на бюджета на фонд "ПКБ" се организира от Управителния съвет на Националната служба по заетостта (НСЗ), като първостепенен разпоредител на средствата е ръководителя на НСЗ. Финансовото осигуряване на дейността на НСЗ се осъществява въз основа на план за нейната дейност, както и на нейните структурни звена.

Приходите във фонда се набират (чл. 9 от ЗЗБНЗ) от:

-задължителни месечни осигурителни вноски за сметка на работодателите и лицата, работещи по трудов договор;

-задължителни месечни осигурителни вноски за сметка на търговските дружества и лицата, които работят само по договори за управление и контрол на държавни и общински предприятия - еднолични търговски дружества, и/или когато за това има решение на общото събрание на търговските дружества;

-целеви суми от държавния бюджет;

-лихви по депозити на свободни парични средства, от просрочени дължими вноски във фонда и приходи от държавни ценни книжа;

-глоби и имуществени санкции;

- такси за издадени разрешения за работа и удостоверения на фирми за осъществяване на посредническа дейност при информиране и наемане на работа;
- целеви дарения от местни и чуждестранни физически и юридически лица;
- възстановени безлихвени заеми между извънбюджетни и бюджетни сметки и фондове от минали години;
- постъпления от рекламно-информационна и издателска дейност;
- други източници.

Разходите по фонда (чл. 10 от ЗЗБНЗ) осигуряват:

- паричните обезщетения и помощи при безработица;
- разходите за професионална квалификация и обучение, организирани от Националната служба по заетостта;
- разходите по насърчителните мерки за заетостта;
- защитата на вътрешния трудов пазар и за изпълнение на междуправителствените спогодби по вноса и износа на работна сила;
- разработването на национални и регионални програми за заетостта, професионалната квалификация и преквалификацията, както и за набиране, обработка и разпространение на информация за пазара на труда;
- лихвите по ползвани банкови кредити;
- издръжката на Националната служба по заетостта и надзорния съвет;
- придобиването от Националната служба по заетостта на дълготрайни материални активи, свързани с предмета ѝ на дейност;
- рекламно-информационната и издателската дейност, свързани със заетостта, безработицата и професионалната квалификация;
- изследванията на пазара на труда;
- изплащането на осигурителни вноски за пенсии и здравно осигуряване на безработните за периода, през който получават обезщетение при безработица;
- други разходи за осигурени лица, ако това е предвидено със закон или акт на Министерския съвет.

Със средствата от фонд "ПКБ" се осигурява основната дейност на НСЗ, а именно - подпомагане при безработица, чрез активни и пасивни мерки за заетост. Правото на подпомагане при безработица се придобива след регистрация в бюрата по труда (БТ) по местоживееене. Такова право има всеки български гражданин, както и постоянно пребиваващ в Р.България чужденец така и приравненото на него лице (чл. 8 от Правилника).

2. Парични обезщетения и помощи при безработица - пасивно подпомагане

Трябва задължително да се знае, че не всяко регистрирано в БТ лице има право да получава парични средства. Такова право имат безработните, които са работили по трудов договор, по договор за управление или за контрол на държавни или общински предприятия и са осигурявани, или подлежат на осигуряване за безработица най-малко 9 месеца през последните 15 календарни месеца преди неговото прекратяване и това време се зачита за трудов стаж.

Право на парично обезщетение имат и безработните, изпълнявали сезонна работа по трудов договор за срок най-малко 6 месеца от последните 12 календарни месеца.

Размерът на паричното обезщетение за безработица е различен за отделните групи безработни:

-За лицата, които са работили на пълно работно време той е 60 на сто от полученото средно месечно брутно трудово възнаграждение за последните 9 месеца, но не по-малко от 80 на сто и не повече от 150 на сто от минималната работна заплата (МРЗ), установена за страната.

-Лицата работили на непълно работно време, получават средства пропорционално на отработеното време.

Продължителността на изплащането е в зависимост от годините трудов стаж.

-Безработните, чиито договори са били прекратени по тяхна инициатива (с изключение на случаите по чл. 327 т.1,2 и 3 от КТ) и при дисциплинарно уволнение, получават обезщетение при безработица в размер 80 на сто от МРЗ, установена за страната за срок от 4 месеца.

Времето през което лицата получават парични обезщетения се признава за трудов стаж и лицата се осигуряват за пенсия и здравно осигуряване за сметка на фонд "ПКБ".

Ако безработният придобие отново право на парично обезщетение в 3 годишен период от предходното ползване, то той има право на 4 месечно парично обезщетение в размер на 80 на сто от МРЗ, установена за страната. Този 3-годишен срок започва да тече от датата на която е преустановено правото на обезщетение, поради изтичане периода на плащане (чл. 24 ал.5 от Правилника).

В чл. 23 на Правилника е регламентиран реда и начина по който лицата могат да се регистрират в бюрата по труда.

Регистрацията на безработния се извършва в бюрото по труда по адресната му регистрация не по-късно от 3 месеца от датата на прекратяване на трудовия му договор или на договора за управление или контрол на търговско дружество въз основа на:

- молба-декларация по установен образец - необходима за деклариране на изискуемите

обстоятелства;

- акт за прекратяване на трудовия договор или на договора за управление и/или контрол на търговско дружество - от този документ е видно основанието за прекратяване на трудовия договор, както и датата на освобождаване;

- трудова или осигурителна книжка;

- справка-декларация, изготвена от работодателя, за получаваното възнаграждение преди прекратяване на договора по установен образец, от която е видно средно месечното брутно трудово възнаграждение;

Когато в периода, от който се определя средното месечно брутно трудово възнаграждение, има неотработени дни, то се определя, като възнаграждението за 9-месечния период се дели на броя на отработените през него дни и полученото се умножава по средномесечния брой на работните дни за 9-месечния период. Паричното обезщетение на безработен, който няма действително отработени дни през 9-месечния период, се определя на основата на определеното в договора възнаграждение, (например при отпуск по майчинство, както и други случаи).

- документ за образование и/или квалификация - необходим за посредническата дейност;

- други документи - за здравословно състояние, при закъснение за регистрация, в случаите, когато са необходими.

Молба за регистрация с нередовни или липсващи документи не се разглежда. При получаване на такава молба бюро по труда уведомява лицето и му дава необходимите указания за отстраняване на нередностите. Ако в 10-дневен срок от уведомяването нередностите не бъдат отстранени, молбата заедно с приложените към нея документи се връщат на подателя.

Правото за получаване на обезщетение при безработица възниква от датата на регистрация или от деня, следващ изтичането на обезщетението по чл. 222, ал. 1 от Кодекса на труда, до изтичане на определения в ЗЗБНЗ срок.

Когато срокът за регистрация е пропуснат по уважителни причини, удостоверени с официален документ, изплащането на обезщетенията се извършва от датата на регистрацията за определения в закона период. В останалите случаи те се изплащат за остатъка от този период.

Регистрираните в бюро по труда лица ежесечно декларират, че са безработни по смисъла на § 1, т. 4 от допълнителните разпоредби на ЗЗБНЗ.

При пропускане на срока за деклариране по уважителни причини, удостоверени с официален документ, регистрацията може да бъде възобновена. С възобновяването на регистрацията се потвърждава и пропуснатият период.

Лицата, които са съпруг (съпруга) или родители на работодателя или на неговия съпруг (съпруга) не получават парични обезщетения за безработица по реда на ЗЗБНЗ, ако се осигуряват по реда на чл. 1 т.4 от наредбата на ДОО.

Работничка или служителка, придобила права по Указа за насърчаване на раждаемостта

и по ЗЗБНЗ, може по свой избор да получава помощ или обезщетение при безработица.

При промяна на минималната месечна работна заплата, установена за страната, паричните обезщетения и помощи при безработица, които са определени или ограничени в процент от нея, се преизчисляват и ограничават от нейния нов размер.

В Правилника за прилагане на ЗЗБНЗ тези права и задължения са описани в чл. 23 до чл.29 включително.

До тук бяха разгледани паричните обезщетения при безработица.

В чл. 77 от ЗЗБНЗ се регламентира правото на парична помощ:

Лицата, които са останали 6 месеца без работа след изтичане на срока за изплащане на паричното обезщетение за безработица, имат право на парична помощ в размер 60 на сто от минималната работна заплата, установена за страната за срок от 3 месеца.

Изплащането на обезщетенията се прекратява или спира в случаите описани в чл.72 и чл.73 от ЗЗБНЗ.

Регистрираните без право на парични обезщетения или парични помощи ползват останалите възможности за подпомагане, при положение, че ежесечно потвърждават декларацията си, че са безработни и описаните в нея други обстоятелства. При пропуск по неуважителни причини, регистрацията на лицето се прекратява и право на нова то придобива след 3 месеца. Същата мярка следва и при отказ на предложена подходяща работа или курс за професионална квалификация

3. Активни мерки за заетост

Помощ за постъпване на подходяща работа и за започване на самостоятелна стопанска дейност - активно подпомагане, се осъществява чрез следните активни мерки за заетост:

Право да ползват активното подпомагане при безработица имат всички регистрирани лица в бюрата по труда (учащи, работещи, пенсионери).

3.1. Посреднически услуги по заетостта

(чл.9 от Правилника) - организират и се предоставят от НСЗ чрез бюрата по труда. От една страна те са насочени към безработното лице, а от друга към работодателя.

-към безработно лице - информиране и консултиране относно:

- правата и задълженията им според действащото законодателство;
- състоянието на пазара на труда - свободни работни места, изисквания за тяхното заемане, възможности за ползване на стимули за включване в заетост и др.;
- възможностите за мотивационно и квалификационно обучение;
- възможностите за промяна на професията или за работа в друго населено място;
- възможностите за работа на български граждани в чужбина, както и на чуждестранни

граждани в страната;

Най-важното в осъществяването на дейността на посредническите услуги по заетостта е подбор и насочване към подходяща работа, както и създаване на мотивация за формиране на уверено поведение на пазара на труда и активно търсене на работа. Тези услуги се предоставят и на учащи се, които желаят да работят през свободното си от учение време, както и на работещи, които желаят да сменят работата си

-към работодателите - информация и осъществяване на консултации относно:

- реда за обявяване на свободните работни места и реда и начините за насочване на подходящи кандидати;
- състоянието на пазара на труда и потребностите от работна сила;
- възможностите и реда за осъществяване на квалификационно обучение;
- задълженията им при масово уволнение на работници и служители;
- възможностите за ползване на стимули за запазване и откриване на нови работни места, както и за приемане на работа на безработни;
- условията и реда за работа в други страни по междуправителствени спогодби;
- условията и реда за наемане на чуждестранни работници и специалисти в страната;
- извършване на подбор и предлагане на подходящи кандидати за обявените свободни работни места;
- удостоверяване липсата на подходящ кандидат - безработен, преди сключването на трудов договор с пенсионер;
- съдействие за организиране на квалификационно и мотивационно обучение.

Националната служба по заетостта предоставя платени посреднически услуги на чуждестранни работодатели за наемане на работа на български граждани за работа в чужбина.

3.2. Създаване на условия за минимална трудова заетост

(чл.10 и чл.11 от Правилника) в общополезни дейности .

Всеки регистриран в бюро по труда безработен има право да участва в общополезни дейности за задоволяване на комунално-битови и градоустройствено-ремонтни дейности, за опазване и поддържане на общинска и държавна собственост и на реда в населените места, за опазване и поддържане на исторически и културни паметници, на лесокултурни и екологични мероприятия, на социални и други подобни дейности на общините и държавата.

С предимство при равни други условия се ползват безработни, регистрирани повече от 6 месеца. По определени целеви програми може да се предоставя предимство и на други категории безработни. Участието на безработното лице в общополезните дейности се осъществява въз основа на трудов договор със срок до 5 месеца в

рамките на 12 календарни месеца. Ако включен в общополезна дейност безработен бъде уволнен дисциплинарно, той може да бъде включен отново в такава дейност не по-рано от 12 месеца след уволнението. Участието в общополезни дейности и неговото финансиране се осъществява въз основа на национална и специализирани програми за временна заетост в общополезни дейности. Националната програма за временна заетост в общополезни дейности се разработва от Министерството на труда и социалната политика и Националната служба по заетостта и се утвърждава от министъра на труда и социалната политика и от ръководителя на Националната служба по заетостта.

Програмите за заетост в общополезни дейности се реализират от общинските администрации, от държавни, общински и частни предприятия и организации с идеална цел. Изпълнителите на програмата се определят по предложение на общинската администрация и социалните партньори на местно равнище съгласувано с Националната служба по заетостта. Условието и редът за реализация се определят от ръководителя на Националната служба по заетостта. Реализацията по програмите става въз основа на договори между общинската администрация и Националната служба по заетостта от една страна, и от друга между изпълнителя на програмата (безработния) и бюрото по труда. Лицата, включени в програмата за общополезна дейност имат право на целево финансиране за сметка на фонд “Професионална квалификация и безработица” в размер на:

- минимална месечна работна заплата, установена за страната, в зависимост от действително отработеното през месеца време;
- допълнителните трудови възнаграждения, дължими на работника или служителя, по минимални размери, установени в Кодекса на труда и нормативните актове за неговото прилагане, като тези, които се определят в процент, се изчисляват върху възнаграждението;
- дължимите за работника или служителя вноски за фонд “Обществено осигуряване” и за фонд “Професионална квалификация и безработица” върху сумата на възнаграждението.

Специализирани услуги за започване на самостоятелна стопанска дейност. Участие в тази мярка по заетост могат да имат само лица, регистрирани с право на парични обезщетения, по реда и начина, описани в чл. 12 и чл. 13 от Правилника:

. . . “Чл. 12. (1) Безработен, който желае да започне самостоятелно или съвместно с други безработни стопанска дейност за своя сметка за производство на стоки и/или услуги, може да получи наведнъж цялото или остатъка от дължимото обезщетение за безработица въз основа на писмена молба с приложен проект за дейността, който трябва да е одобрен от бюрото по труда.

(2) Безработни, които не са съпрузи, могат да представят общ проект за осъществяване на съвместна стопанска дейност, в който се определя разпределението на източниците за финансиране на дейността от всяко лице. Когато с проекта се осигурява трудова заетост и на друг регистриран безработен член на семейството или семействата (съпруг, съпруга), право за получаване наведнъж на дължимото обезщетение за безработица има всеки безработен.

(3) Лицето или лицата, получили наведнъж обезщетението си, следва да регистрират стопанската дейност. Когато представилите общ проект са членове на семейство(а), регистрацията на стопанската дейност може да бъде извършена само от

по един от членовете на семейството, участници в проекта.

(4) Стопанска дейност по ал. 1 и 2 е осъществяваната от търговци при условията и по реда на Търговския закон или като член-кооператори по Закона за кооперациите, както и от лица, които не се смятат за търговци по чл. 2 от Търговския закон, но извършват дейността си по регистрация.

Чл. 13. (1) Бюрото по труда се произнася в едномесечен срок по проекта за започване на стопанска дейност и за изплащане на обезщетението за безработица наведнъж.

(2) Отношенията между безработния и бюрото по труда във връзка с изпълнението на проекта и изплащането на обезщетението се уреждат с писмен договор.

(3) При невъзможност на безработния да изпълни задълженията си по договора по ал. 2 в резултат на заболяване, установено от Трудово-експертна лекарска комисия, те могат да бъдат разсрочени или да се уговорят допълнителни условия.” . . .

4. Подпомагане за постъпване на работа в друго населено място:

На безработни, насочени и наети на работа за срок не по-малък от 6 месеца в населени места на разстояние до 100 км от местоживеенето им, (първи случай) се изплащат от фонд “Професионална квалификация и безработица” еднократно до три минимални месечни работни заплати, а над 100 км - до пет минимални месечни работни заплати, за покриване на пътните разходи на тях и семействата им за пренасянето на покъщнината им.

За тези наети на работа за срок не по-малък от 6 месеца извън границите на населеното място по постоянното им местоживеене, (втори случай) се изплащат от фонд “Професионална квалификация и безработица” до 50 на сто от ежедневните транспортни разход и за пътувания до и от местоработата за срока на трудовия договор, но за не повече от 12 месеца.

На безработни, насочени към определен работодател за наемане на работа, могат да бъдат изплащани месечно от фонд “Професионална квалификация и безработица” суми за транспортните разходи за представяне пред работодателите до 20 на сто от минималната работна заплата, установена за страната (трети случай).

Разходите за пренасяне се определят за най-краткия път и по най-евтината тарифа за ЖП транспорт, когато няма такъв, се определят по най-евтините тарифи на общинските фирми за автомобилен транспорт.

Средствата за описаните по-горе първи и втори случаи се изплащат въз основа на:

- регистрация на безработния в бюрото по труда и насочване на работа при условията и по реда, установени в ЗЗБНЗ;
- писмена молба, към която се прилагат:
  - сключен писмен трудов договор със срок не по-малък от 6 месеца;
  - писмени доказателства за направени транспортни разходи - билети за обществен транспорт, квитанции, фактури и др.;

- сключен писмен договор между бюро по труда и безработното лице.

За третия случай е необходимо:

- регистрация на безработния в бюро по труда и насочване на работа при условията и по реда, установени в ЗЗБНЗ;

- писмена молба с приложения към нея писмени доказателства за направени транспортни разходи - билети за обществен транспорт, квитанции, фактури и др.

При прекратяване на трудовото правоотношение по инициатива на лицето то възстановява получените средства.

5. Сдружения за заетост на безработни

Тези форми на заетост са създадени с цел осигуряване на заетост на безработни в общополезни дейности, професионална квалификация, насърчаване и подпомагане на самостоятелна заетост при реструктуриране и ликвидиране на производства.

Сдружението може да бъде финансирано подпомагано от фонд "ПКБ" в разходите за работна заплата в размер до МРЗ, вноските за ДОО и фонд "ПКБ", както и допълнителните възнаграждения по КТ, за не повече от 24 месеца за всеки нает по трудов договор безработен, ако отговарят на следните условия:

- да е образувано доброволно от държавни, общински или частни предприятия, общини, организации на работодателите, организации на работниците и служителите, финансови институции, както и от други юридически лица от съответната територия;

- да е регистрирано съобразно действащото законодателство;

- да осигурява заетост на безработни лица за срок от 6 до 24 месеца на пълно или непълно работно време по условията на Кодекса на труда;

- разходите за издръжка на персонала, осъществяващ ръководната и административната дейност на сдружението, да са за сметка на приходите от неговата дейност;

- да осъществява дейности, включени в каталог, утвърден от министъра на труда и социалната политика и от ръководителя на Националната служба по заетостта;

- да осигурява достъп за контрол върху осъществяваната дейност на териториалните органи на Националната служба по заетостта, на представители на организациите на работодателите и организациите на работниците и служителите.

Сдружението може да бъде подпомагано от фонд "Професионална квалификация и безработица" за определен срок и по определени квоти за откриване на работни места съгласно утвърдена от министъра на труда и социалната политика и от ръководителя на Националната служба по заетостта програма. Условията и редът за реализация на програмата се определят от ръководителя на Националната служба по заетостта. Тези програми се разработват от Министерството на труда и социалната политика и от Националната служба по заетостта съвместно с общинската администрация и заинтересуваните юридически лица по ал. ??? и включват мероприятия за осигуряване на заетост на безработни лица в общополезни дейности от местно и национално значение,

както и в дейности, свързани с подпомагане реструктурирането на районите и подготовката на обекти за приватизация, професионална квалификация, насърчаване и подпомагане на самостоятелна заетост при реструктуриране и ликвидиране на производства. През периода, за който сдружението получава финансова помощ от фонд “Професионална квалификация и безработица”, то може да открива допълнителни работни места за безработни за сметка на печалбата от дейността си.

За работа по тези програми могат да бъдат приемани само регистрирани в бюро по труда безработни. Предимство при наемане на работа имат безработни, уволнени от работодатели:

- които са учредители и/или съдружници в сдружението;
- с които сдружението е сключило договор за съвместна дейност в изпълнение на програма.

Финансовото подпомагане на сдружението за сметка на фонд “Професионална квалификация и безработица” се извършва въз основа на сключени договори с Националната служба по заетостта. За всяко наето безработно лице сдружението за заетост получава за сметка на фонд “Професионална квалификация и безработица” средства в размер на:

- минималната месечна работна заплата, установена за страната, в зависимост от действително отработеното през месеца време;
- допълнителните трудови възнаграждения, дължими на работника или служителя, по минимални размери, установени в Кодекса на труда;
- дължимите за работника или служителя вноски за фонд “Обществено осигуряване” и за фонд “Професионална квалификация и безработица”.

6. Безработни с висше образование

Устройване на работа на безработни с висше образование до 28-годишна възраст и със средно специално образование до 24-годишна възраст, както и такива с трайно намалена трудоспособност и сираци до 28-годишна възраст.

Националната служба по заетостта съвместно с общинските администрации, с държавни, общински и частни предприятия и организации изпълняват програма за професионална квалификация, професионално ориентиране и устройване на работа на безработни, от споменатите по-горе категории. За всяко наето безработно лице се превеждат по договор, сключен с работодателя, за сметка на фонд “Професионална квалификация и безработица” суми в размер до минималната работна заплата, установена за страната, дължимите вноски върху нея по фонд “Обществено осигуряване” и фонд “Професионална квалификация и безработица” за срока на трудовия договор, но не повече от 12 месеца, както и разходите за професионална квалификация, а за лицата с трайно намалена трудоспособност и сираци до 28 години, срока на трудовия договор не може да е повече от 18 месеца.

Тези програми се разработват от МТСП, съвместно с НСЗ и със заинтересовани

министерства и ведомства.

7. Насърчаване на работодателите

Насърчаване на работодателите да наемат безработни от категориите, описани по-горе, както и при наемане на лица на непълно работно време, на продължително безработни и при наемане на първите 5 лица.

Преференциалните средства за работодателите, реда и начина за ползването им са регламентирани в чл.18-20 от Правилника за всеки отделен случай. Общото е, че средствата се осигуряват от фонд “ПКБ” след предварително оформена документация, на базата на заявки, искания, договори и др. специфични за мерките изисквания.

8. Специализирани програми за увеличаване на заетостта по държавни приоритети

Министерският съвет, отделни министерства и ведомства или областни администрации съвместно с Националната служба по заетостта могат да разработват и реализират програми, с които се увеличава заетостта, свързани със:

- стимулиране развитието на определени региони, отрасли, браншове и др.;
- изграждане на обекти с особено значение за националната икономика;
- изграждане на инфраструктурни обекти;
- възстановяване и рекултивация на околната среда;
- стимулиране на различни форми на заетост;
- други дейности.

При разработването на регионалните програми за увеличаване на заетостта се има предвид следното:

- насърчаване на заетостта в производства и услуги с важно местно значение;
- насърчаване на заетостта с цел развитие на местната инфраструктура и опазване на околната среда;
- насърчаване осъществяването на самостоятелна стопанска дейност;
- повишаване на възможностите за трудова заетост на безработните в неблагоприятно положение на пазара на труда. В този случай НСЗ осъществява програмата в 3 модула:

1. “Ограмотяване” - чрез курсове с продължителност до 5 месеца, като всеки участник в курса има право на парична помощ в размер 40 на сто от минималната месечна работна заплата, установена за страната за времето на участието.

2. “Професионална квалификация и преквалификация” - чрез обучение за придобиване на професионална квалификация или обучение за започване на самостоятелна стопанска дейност.

3. “Трудова заетост” - чрез включване в подпомагани форми на заетост по ЗЗБНЗ, насочване към самостоятелна стопанска дейност и др. При равни други условия предимство за участие в този модул имат безработни, завършили успешно модули 1 и 2.

За развитие на описаните по-горе дейности се прилага и програма “От социални грижи към заетост”, имаща за цел обслужване на социално слаби безработни лица в следните насоки:

- преценка на способността за самоиздръжка;
- мотивация за участие в трудовия процес;
- професионална квалификация и преквалификация;
- предлагане на подходяща работа;
- съдействие за организиране на самостоятелна стопанска дейност.

Право на участие в програмата имат:

- безработни лица, без право на обезщетение за безработица, които получават социални помощи;
- безработни лица до 24 години включително, без право на обезщетение за безработица, за които съществуват признаци да преминат на социално подпомагане;
- самотни родители, които получават социални помощи;
- безработни лица, без право на обезщетение за безработица, потенциални клиенти на социални грижи.

Програмите и техните изменения се утвърждават от МТСП и ръководителя на НСЗ. Условието и реда за реализацията им се определят от ръководителя на НСЗ.

9. Професионална квалификация и преквалификация

НСЗ организира обучение за професионална квалификация на:

- безработни, съобразно потребностите на пазара на труда;
- лицата, решили да организират самостоятелна стопанска дейност;
- работници и служители в предприятия с численост на персонала до 50 души, които през последните 12 календарни месеца са били на трудов договор при последния работодател;

- работници и служители, за които поради реструктуриране на производството се изменят изискванията към професионалната им квалификация;
- работници и служители, получили предизвестие за уволнение от работа по чл. 328, ал. 1, т. 1, 2 и 3 от Кодекса на труда.

Националната служба по заетостта организира и мотивационно обучение на безработните за активно търсене на работа и адаптиране в пазарните условия.

Професионалната квалификация, организирана от НСЗ, се финансира от фонд "ПКБ" и от работодателите при условия и по ред, определени от Надзорния съвет на фонда.

Организираните курсове са за обучение на:

1. начална професионална квалификация за лица, които нямат такава;
2. допълнителна квалификация;
3. преквалификация.

Безработният има право на обучение за придобиване на начална професионална квалификация не по-рано от 3 месеца след последната регистрация в бюро по труда.

Включването на работниците и служителите и безработните във форми за придобиване на начална професионална квалификация или за преквалификация, организирано от НСЗ, задължително се предхожда от професионално ориентиране, информиране и консултиране.

НСЗ полага грижи за професионалното ориентиране на:

- младежите на възраст до 24 години без професионална квалификация;
- лицата с трайно намалена трудоспособност;
- лицата, освободени от местата за лишаване от свобода;
- младежите на възраст до 24-годишна възраст с регистрирани противообществени прояви.

Обучението за професионална квалификация, за преквалификация или за придобиване на знания и умения за конкретно работно място, финансирано от фонд "Професионална квалификация и безработица" се провежда при условия и по ред, определени от ръководителя на Националната служба по заетостта. Отношенията във връзка с придобиването на професионална квалификация, преквалификация или за придобиване на знания и умения за конкретно работно място се уреждат с писмени договори между бюрата по труда, обучаващите институции, работодателите и обучаваните лица.

Паричната помощ за участие във форми за професионална квалификация се изплаща въз основа на издаден от обучаващата институция документ, удостоверяващ дните на присъствие на безработния на занятия. Тази парична помощ е във връзка с чл.92 от ЗЗБНЗ (. . . "на лицата, участващи в курсове за професионална квалификация, се изплаща парична помощ в размер на 60 на сто от полагащото им се обезщетение при

безработица, пропорционално на дните, в които са присъствали” . . .).

В приетия Правилник за приложение на ЗЗБНЗ се регламентират и мерките за трудов преход при масови уволнения на работна сила, при наемане на работа на български граждани в други държави и на чуждестранни граждани в Република България, контрола и административно наказателната отговорност при прилагането на ЗЗБНЗ.

С влизането в сила на Правилник за приложение на ЗЗБНЗ се отменят и изменят действащите до този момент постановления, описани в чл. 1 на ПМС 152/06.07.98 г.